

Inventarisatie van Havik *Accipiter gentilis* en Sperwer *A. nisus* rond Groningen

Pieter de Haan

In 2011 heb ik de westelijke, noordelijke en oostelijke randen van de stad Groningen op roofvogels geïnventariseerd. Het gaat om een gebied dat zich tot 5 km buiten de stad uitstrekt, in totaal ongeveer 25 km². Ik vond daar 2 territoria van Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*, 6 van Havik *Accipiter gentilis*, 12 van Sperwer *A. nisus*, 20 van Buizerd *Buteo buteo* en minimaal 3 van Torenvalk *Falco tinnunculus*.

Havik

Al snel werd duidelijk dat de Havik de onbetwiste gevleugelde toppredator is in dit landschap. De grootste, ruigste en meest afgelegen stukken bos zijn alle des Haviks. De dichtstbijzijnde, en tevens succesvolle, Buizerd zat op ongeveer 750 m afstand. Ik vond zes territoria, waarvan er eentje bezet was door een solitaire vrouw. Vier van de vijf resterende territoria waren succesvol, al was het jongental per nest aan de kleine kant: 3x 2 en 1x 1 jong (in totaal 3 mannen en 4 vrouwen). De leeftijdsopbouw van de havikvrouwen, aan de hand van gevonden ruipennen, deed een gezonde populatie vermoeden: afgezien van de solitaire vrouw, die juveniel was, waren de overige van middelbare leeftijd of ouder dan tien jaar. De jonge vrouw was vrijwel zeker de predator van het enige buizerdjong op een oud haviknest (sinds 2009 verlaten). De kans bestaat dat zij dit nest in de toekomst zal overnemen.

Een nieuw fenomeen betreft de komst van Steenmarters *Martes foina* in het gebied, of beter gezegd: de ingebruikneming van grote roofvogelnesten door Steenmarters. Op 7 juli 2011 fotografeerde ik twee jonge marters op een nest in een havikteritorium dat in 2007 nog bezet was maar verstoord werd door de aanleg van een wietplantage. De verstoorde Havik broedde in 2009 succesvol op een nieuw nest in het eerstvolgende bosje, ongeveer een km oostelijker. De mislukking het jaar daarop kan door lokale hereboerjagers zijn veroorzaakt, maar in april 2011 vond ik ook marterkeutels onder het nest, dus wie weet hebben de marters een handje geholpen. Hoe dan ook, deze Havik verkaste in 2011 opnieuw, en wel naar een bos op 500 m afstand in zuidoostelijke richting. Ik ken inmiddels drie haviknesten rond Groningen die door marters zijn geconfisqueerd. Havik noch Buizerd talen meer naar deze nesten.

Onder de prooien van Groninger Haviken vond ik vooral Post- en Houtduiven, kraaiachtigen en Wilde Eenden. Onder één van de nesten lag een halve jonge Mol. Zowel Havik als Sperwer profiteerden eind maart en begin april van de fikse doortrek van Houtsnippen.

Steenmarter in roofvogelhabitat bij Groningen, op 7 juli 2011 (Pieter de Haan). *Beech Marten in raptor habitat near Groningen, 7 July 2011.*

Sperwer

In de loop van de tijd hebben we het voortbestaan van veel diersoorten bemoeilijkt, maar voor Sperwers is de ideale habitat gecreëerd. Sinds de jaren zeventig zijn overal rond de stad Groningen kleine bosjes aangeplant, zowel langs de ringweg als in nieuw aangelegde parken en recreatieterreinen en in jonge stadswijken. De bomen in de bosjes zijn nu nog aan de lage kant. Vooral Spaanse aak, meidoorn en wilde pruim zijn bij de Sperwers gewild. Van de twaalf territoria die ik vond, liggen er elf tegen de stad aangeplakt. Eén territorium ligt 4 km ten noordwesten van de stad. Dit is een bijzonder geval, want het nest zat verscholen in een schietwilg op enkele meters afstand, in een hoek van 30 graden, van een bewoond buizerdnest. Toen beide buizerdjongen uitvlogen, kwamen net de sperwereieren uit. Zou deze Sperwer de bescherming van een Buizerd hebben opgezocht om het gevaar van Haviken te ontlopen? Of zou het een gevolg zijn van schaarste aan broedbos in deze regio?

Van elf van de twaalf paren kwam ik het broedsucces te weten (de twaalfde lag op privéterrein); zeven waren succesvol en er vlogen minimaal 21 jongen uit (misschien zelfs 25-27 jongen, maar bij twee nesten was ik te laat met mijn controle). Twee nesten lagen te dicht in de nabijheid van mensen en mislukten; een andere werd vermoedelijk door een Havik gepredeerd. Ook gedeeltelijk predatie kwam voor, waarbij één of enkele jongen ten prooi vielen aan Haviken.

De meerderheid van de prooien bestaat uit Huismussen, die het in de buitenwijken goed doen. Dat Sperwers ook in het buitengebied jagen, bleek uit de pluksels van Boerenzwaluw, Witte Kwikstaart en Tapuit.

Discussie

De roofvogels van Groningen zijn eerder onderwerp van aandacht geweest, eerst in 2004 (Dekker *et al.* 2004), daarna in 2007 (de Haan 2007). In 2008-10 werden de west-, noord- en oostranden van de stad mijn vaste werkgebied. Daar leek het in 2009 en 2010 bergafwaarts te gaan met de Havik. Twee territoria werden verlaten, en de vrouwen in de populatie waren aan het vergrijzen, leek het wel. Van de mannen kon ik geen goede indruk krijgen. 2011 gaf echter een verfrissend beeld bij de Havik te zien. In territorium 3 dook, na afwezigheid in 2010, een jonge vrouw op die succesvol broedde. In territorium 4, verlaten sinds 2009, was ook een jonge vrouw aanwezig, maar nog ongepaard. En in territorium 5, bestaande uit jong bos dat nog maar net geschikt is voor broedende roofvogels, werd ook succesvol gebroed. Zou het hier om een cyclisch voorkomen gaan, ingegeven door geschiktheid van bos? Mochten de Haviken zich richting stad uitbreiden, komen ze waarschijnlijk het eerst terecht in bosjes die nu door Sperwers worden gebruikt. Gezien de kennelijke voorkeur van Haviken voor afgelegen bosjes betwijfel ik of ze echt de stad in zullen gaan.

Sperwers zijn aan de noord- en ooststrand van de stad toegenomen van zes territoria in 2007 naar elf in 2011. Haviken deinzen niet terug voor jacht in de randen van de stad, en Sperwers zijn hun leven dan ook niet zeker. De jonge havikman die ik op een Sperwer heb gefotografeerd, kan van territorium 5, op een kleine 3 km ten noordoosten van de stad, zijn gekomen. Of anders van territorium 6, op 2.5 km ten zuidoosten van de stad. De luidruchtige sperwerjongen moeten een makkelijke prooi voor Haviken zijn. Dat ik de vangst van één van die jongen heb kunnen vastleggen, is een combinatie van puur mazzel en vaak aanwezig zijn.

Jonge havik heeft jonge sperwervrouw gevangen, Groningen, 4 augustus 2011 (Pieter de Haan).
First-year Goshawk on top of freshly captured juvenile female Sparrowhawk, Groningen, 4 August 2011.

Dank

Aan Rob Bijlsma, Peter de Boer, Meyco van Velzen (provinciale milieupolitie Groningen), Dick Bekker en Aaldrik Pot (Zoogdierverseniging), voor adviezen en overleg.

Jagende Buizerd (en vrouwtje Blauwe Kiekendief, voor wie goed kijkt) in het vogelrijke Reitdiep bij Groningen, een mooi foerageergebied voor roofvogels broedend in de stadstrand, zomer 2011 (Foto: Pieter de Haan). *Hunting Buzzard (and Hen Harrier) in grassland abounding with bird prey near Groningen, summer 2011.*

Summary

Haan P. de 2011. Survey of Goshawk *Accipiter gentilis* and Sparrowhawk *A. nisus* near the city of Groningen. De Takkeling 19: 193-196.

Along the northern, eastern and western edges of the city of Groningen (25 km²), six territories of Goshawks were located. Four territories were successful, raising a total of 3x 2 and 1x 1 young (3 males, 4 females). Of 12 territories of Sparrowhawks, at least seven were successful in raising at least 21 chicks. (Partial) depredation of Sparrowhawks by Goshawks was recorded three times, and the use of old raptor nests by Beech Martens *Martes foina* may have increased in recent years.

Adres: b-uizers@live.nl